

POSTANOWIENIE

S., dnia 20 maja 2019 r.

Sąd Rejonowy w Szczytnie, I Wydział Cywilny, w składzie następującym:

Przewodniczący: (...) Marcin Borodziuk

Protokolant: po. sekr. sąd. A. G.

po rozpoznaniu w dniu 20 maja 2019 r. w Szczytnie na rozprawie

sprawy z wniosku M. R.

z udziałem (...) Spółki Akcyjnej w G.

o ustanowienie służebności przesyłu

I. oddała wniosek;

II. zasądza od wnioskodawcy M. R. na rzecz uczestnika (...) Spółki Akcyjnej w G. kwotę 480 (czteryście osiemdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów postępowania.

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 20 maja 2019 r.

Wnioskodawca M. R. wystąpił o ustanowienie służebności przesyłu na nieruchomości stanowiącej jego własność, stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...), położoną w O., dla której Sąd Rejonowy w Szczytnie prowadzi księgę wieczystą nr (...). Wniósł o zasądzenie z tego tytułu na swoją rzecz kwoty 15.000 złotych tytułem wynagrodzenia. Nadto domagał się zwrotu kosztów postępowania od uczestnika – (...) S.A. w G..

W uzasadnieniu wniosku podniósł, że przez wskazaną nieruchomość biegną 2 linie energetyczne, które przecinają się na środku działki, a których właścicielem jest uczestnik postępowania. Teren położony pod liniami jest wyłączony z zabudowy, nie może być też zadrzewiony, a tym samym wnioskodawca jest ograniczony w korzystaniu ze swojego prawa własności.

Uczestnik postępowania w odpowiedzi na wniosek wniósł o oddalenie wniosku oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania. W uzasadnieniu swego stanowiska potwierdził, iż na nieruchomości wnioskodawcy znajdują się urządzenia energetyczne, będące własnością (...) S.A. w G.. Trasa obu linii od momentu ich wybudowania, tj. 1975 r., nie uległa zmianie. W związku z tym uczestnik postępowania podniósł zarzut zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Twierdził, że służebności te nabył, przyjmując jako daty początkowe biegu terminu zasiedzenia - 1975 rok, najpóźniej z dniem 19 grudnia 2005 roku dla obu linii zlokalizowanych na nieruchomości wnioskodawcy.

Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia:

Nieruchomość stanowiąca działkę o nr (...), położona w miejscowości O., gm. S., o pow. 1,30 ha, wchodziła w skład Państwowego Funduszu Ziemi, a następnie zasobu nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa. Nie miała urzędzonej księgi wieczystej. W dniu 1 lutego 2002 r. Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, Oddział Terenowy w O., złożyła wniosek o wpis prawa własności i założenie księgi wieczystej, która była od tej pory prowadzona pod numerem (...).

(okoliczność niesporna, wniosek z dnia 01 lutego 2002 r., k. 2 akt KW (...))

Umową sprzedaży z dnia 28 marca 2003 r. Skarb Państwa – Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa przeniósł prawo własności powyższej nieruchomości na rzecz J. R. i T. R.. Następnie w dniu 23 października 2015 r. wymienieni darowali własność nieruchomości na rzecz swojego syna, M. R..

(okoliczności niesporne, wydruk odpisu zwykłego księgi wieczystej (...), k. 6, umowy z 28 marca 2003 r. i 23 października 2015 r. w aktach księgi wieczystej (...)/4, k. 9-19, 26-28)

Przez działkę nr (...) przebiega linia przesyłowa SN 15 kV (...), 3x35, która jest odgałęzieniem do stacji transformatorowej S- (...). Nad działką zlokalizowane są przewody (...) ⁽¹⁾o długości ok. 172 m, z dwoma słupami wirowanymi o nr (...) -12/17,5 oraz (...) Przez wskazaną działkę przebiega też linia napowietrzna 0,4kV, (...), zasilana ze stacji transformatorowej S- (...). Nad działką zlokalizowane są przewody 3xAsXSn 70mm⁽²⁾ o długości 79m, z dwoma słupami betonowymi o nr (...)i (...). Przebieg obu linii nie uległ zmianie od czasu ich wybudowania w 1975 r. W dniu 18 grudnia 1975 r. dokonano odbioru technicznego linii i przekazania ich do eksploatacji.

(okoliczności niesporne, protokoły odbioru technicznego z 18.12.1975 r., k. 24-25, protokoły z badania oporu uziemień, k. 26-27, mapa sytuacyjno-wysokościowa, k. 37)

Na podstawie zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 19 sierpnia 1948 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zjednoczenie (...) – przedsiębiorstwo państwowe wyodrębnione, które postanowieniem z dnia 11 stycznia 1949 roku zostało wpisane do Rejestru Handlowego. Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki nr 233 z dnia 25 listopada 1958 roku powstało przedsiębiorstwo państwowe Zakłady (...) z siedzibą w B., w skład którego wszedł Zakład (...) z siedzibą w O. utworzony zarządzeniem nr o/113 Ministra Energetyki z dnia 31 grudnia 1952 roku zmienionym zarządzeniem nr 23 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 lutego 1958 roku. Zarządzeniem nr 48/ORG/89 Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w O., które na podstawie postanowienia z dnia 7 lipca 1989 roku zostało wpisane do rejestru przedsiębiorstw. Postanowieniem z dnia 26 czerwca 1990 roku wykreślono z rejestru przedsiębiorstw (...) w B.. Zarządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu Nr 203/O./93 z dnia 9 lipca 1993 roku przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w O. zostało przekształcone w (...) Spółkę Akcyjną Skarbu Państwa – Zakład (...) Spółka Akcyjna w O., którą na podstawie postanowienia z dnia 31 lipca 1993 roku wpisano do rejestru handlowego. W 2004 roku Zakład (...) Spółka Akcyjna w O. połączył się ze spółką (...) S.A. w G., w wyniku czego powstał (...) S.A. w G. – Oddział Zakład (...) w O.. W lipcu 2007 roku nastąpiła zmiana nazwy na (...) S.A. w G..

(dowód: zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z 18 sierpnia 1948 r., k. 50-50v, postanowienie z 11 stycznia 1949 r., k. 64- 66, zarządzenie nr 233 Ministra Górnictwa i Energetyki z 26 listopada 1958 r., k. 51-56, zarządzenie nr 48/ (...) /89, k. 58-59, postanowienie z dnia 7 lipca 1989 roku, k. 60v, postanowienie z dnia 26 czerwca 1990 roku, k. 57v, zarządzenie Nr 203/O./93 k. 61-61v, akt notarialny – akt przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego w spółkę akcyjną k. 68v-74v,, postanowienie z dnia 31 lipca 1993 roku k. 62-62v, odpis pełny z rejestru przedsiębiorców k. 75-93)

Wyjaśnienie podstawy prawnej postanowienia:

Wniosek nie zasługuje na uwzględnienie.

Przepisy o służebności przesyłu zostały wprowadzone do kodeksu cywilnego ustawą z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz.731). Ustawodawca zdecydował wtedy o wyodrębnieniu służebności przesyłu od służebności gruntowej i przyjął, że polega ona na obciążeniu nieruchomości na rzecz przedsiębiorcy prawem korzystania w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (art. 305¹ k.c.). Służebność ta trwa na nieruchomości tak długo, jak długo istnieje przedsiębiorstwo wykorzystujące urządzenia przesyłowe. Ustanowienie służebności przesyłu jest

możliwe tylko na rzecz takiego przedsiębiorcy, który jest właścicielem urządzeń, służących do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz innych urządzeń podobnych lub który zamierza wybudować takie urządzenia. Służebność przesyłu może mieć zastosowanie zarówno do takich stanów faktycznych, gdy urządzenia przesyłowe już istnieją, jak również, gdy przedsiębiorca urządzenia te zamierza dopiero wybudować w przyszłości. W warunkach niniejszej sprawy mamy do czynienia z tym pierwszym przypadkiem, tj. przez nieruchomości stanowiącą obecnie własność wnioskodawcy przebiegają dwie linie przesyłowe, (...) i (...).

Uczestnik podniósł zarzut zasiedzenia służebności odpowiadającej służebności przesyłu w stosunku do obu tych linii.

Zgodnie z art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio. Jak wynika z art. 172 § 1 k.c. posiadacz nieruchomości niebędący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie). W tej ostatniej sytuacji termin zasiedzenia wynosi 30 lat (art. 172 § 2 k.c.).

Przesłankami zasiedzenia służebności przesyłu zgodnie z powołanymi przepisami są: posiadanie służebności, polegające na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia w zakresie odpowiadającym treści określonej służebności; upływ oznaczonego w ustawie czasu, czyli 20 lub 30 lat, w zależności od tego, czy posiadacz służebności był w dobrej, czy w złej wierze. Nabycie służebności następuje z mocy prawa, a jej treść odpowiada dotychczasowemu sposobowi i zakresowi korzystania z nieruchomości obciążonej przez przedsiębiorstwo przesyłowe.

Regulacja ustawowa znajduje istotne uzupełnienie w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym stwierdzono m. in., że przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu (tj. przed 3 sierpnia 2008 r.) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08). Właścicielowi nieruchomości, na której urządzenia przesyłowe zostały umieszczone bez tytułu prawnego, można bowiem po odpowiednio długim czasie korzystania w określony sposób z jego nieruchomości postawić zarzut, że pozostawał bierny wobec tych aktów, co doprowadziło do obciążenia nieruchomości służebnością gruntową.

Pogląd ten należy uznać za utrwalony w orzecznictwie, a przy tym takie rozumienie przepisów prawa nie zostało zakwestionowane przez Trybunał Konstytucyjny (postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 października 2018 r., P 7/17).

Okoliczność korzystania przez uczestnika postępowania z urządzeń infrastruktury energetycznej na nieruchomości wnioskodawcy w zakresie linii (...) oraz (...), jak również okres posiadania, były w niniejszej sprawie niesporne. Korzystanie z napowietrznych linii energetycznych jest klasycznym przykładem prowadzącym do zasiedzenia służebności przesyłu. Przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność, czego wnioskodawca w realiach niniejszej sprawy nie kwestionował.

Skoro nie budzi wątpliwości okoliczność korzystania przez uczestnika z trwałych, widocznych dla właściciela nieruchomości urządzeń infrastruktury przesyłowej, w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, rozważenia wymaga czy doszło do upływu ustawowego okresu wymaganego do zasiedzenia służebności gruntowej.

Zarówno wnioskodawca, jak i uczestnik błędnie określali termin, od którego należy liczyć bieg zasiedzenia w niniejszej sprawie.

Zgodnie z art. 128 k.c., w brzmieniu do dnia 31 stycznia 1989 roku, własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługiwała niepodzielnie Państwu, a w granicach swej zdolności prawnej państwowe osoby prawne wykonywały w imieniu własnym, ale na rzecz Skarbu Państwa, jako jedyne dysponenta własności państwowej, względem zarządzanych przez nie części mienia ogólnonarodowego uprawnienia płynące z własności państwowej (tzw. zasada jedności mienia ogólnonarodowego).

Dlatego też skutki prawne związane z posiadaniem samoistnym w tamtym okresie przez przedsiębiorstwo państwowe nieruchomości mogły powstać tylko na rzecz Skarbu Państwa, a nie na rzecz tego przedsiębiorstwa (postanowienie SN z dnia 9 maja 2003 roku, V CK 24/03). Konsekwencją tamtego stanu prawnego jest stanowisko, wyrażone przez Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 10 lipca 2008 roku, III CSK 73/08 oraz z dnia 16 października 2009 roku, II CSK 103/09, że przedsiębiorstwa państwowego nie można uznać za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej (art. 352 k.c.), ale za dzierżyciela (art. 338 k.c.).

Innymi słowy, skoro Skarb Państwa korzystał z urządzeń przesyłowych na własnej nieruchomości, sytuacja taka nie mogła prowadzić do zasiedzenia jakiegokolwiek prawa.

Dopiero z dniem 7 stycznia 1991 r., na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 7 stycznia 1991 r.), doszło do wyodrębnienia własności urządzeń przesyłowych oraz ich przekazania przedsiębiorstwom przesyłowym. Wtedy to skreślony został przepis stanowiący, iż "przedsiębiorstwo państwowe wykonuje wszelkie uprawnienia w stosunku do mienia ogólnonarodowego będącego w jego dyspozycji, z wyjątkiem uprawnień wyłączonych przepisami ustawowymi", a jednocześnie wprowadzono przepis, że "przedsiębiorstwo, gospodarując wydzielonym mu i nabytym mieniem zapewnia mu ochronę". W tej sytuacji przedsiębiorstwa przesyłowe stały się odrębnymi od Skarbu Państwa właścicielami urządzeń przesyłowych, a korzystanie z nich, wykraczając poza dzierżenie (art. 338 k.c.), stanowiło od tego momentu przejaw posiadania w zakresie służebności gruntowej (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2017 r., 7 sędziów, III CZP 101/16, OSNC 2017/11/123, LEX nr 2284273).

Z powyższego wynika, że od 7 stycznia 1991 r. można traktować poprzedników uczestnika jako odrębnych od Skarbu Państwa posiadaczy, co umożliwiło im nabywanie służebności gruntowej w drodze zasiedzenia. Zgodnie zaś z art. 340 zdanie pierwsze k.c. domniemywa się ciągłość posiadania. Wnioskodawca nie wykazał faktu zaistnienia jakiegokolwiek przerwy w posiadaniu służebności przez uczestnika.

Kluczowa z punktu widzenia rozstrzygnięcia niniejszej sprawy była kwestia, czy osoby reprezentujące przedsiębiorstwa państwowe pozostawały w dobrej wierze co do tego, że przysługuje im prawo odpowiadające treścią służebności przesyłu. W przypadku negatywnej odpowiedzi na to pytanie, termin zasiedzenia upłynąłby dopiero po upływie 30 lat, tj. 7 stycznia 2021 r. (art. 172 § 2 k.c.). Tylko w takim układzie wnioskodawcy przysługiwałoby także roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem. Zaznaczyć przy tym należy, że kluczowy dla dokonania oceny w tym przedmiocie jest moment wejścia w posiadanie nieruchomości.

W tym miejscu należy odwołać się do ogólnej zasady prawa cywilnego wyrażonej w art. 7 k.c., który to przepis stanowi, że jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary. Chcąc obalić wskazane domniemanie, wnioskodawca powinien przytoczyć argumenty przemawiające za przyjęciem jego przeciwieństwa. Wymieniony nie tylko nie zakwestionował istnienia dobrej wiary poprzedników uczestnika, ale wręcz twierdził, że także w przypadku, gdyby uczestnik i jego poprzednicy byli w dobrej wierze, termin zasiedzenia nie upłynął. Zapatrywanie to jest oczywiście błędne, zważywszy na to, że okres 20 lat liczony od dnia 7 stycznia 1991 r. upłynął 7 stycznia 2011 r., a więc kilka lat przed złożeniem wniosku w niniejszej sprawie.

W orzecznictwie ukształtowały się dwa odmienne rozumienia pojęcia dobrej wiary. Pierwsze z nich za posiadacza w dobrej wierze uznaje tego, kto pozostaje w usprawiedliwionym okolicznościami przekonaniu, że nie narusza uprawnień osób trzecich. W drugim ujęciu, dominującym w orzecznictwie, w dobrej wierze pozostaje ten, kto jest przekonany, że prawo mu przysługuje, przy czym przekonanie to znajduje usprawiedliwienie w okolicznościach sprawy. W orzecznictwie przyjmuje się przy tym, że osoba, która weszła w posiadanie nieruchomości na podstawie umowy mającej na celu przeniesienie własności, zawartej bez zachowania formy aktu notarialnego, nie jest samoistnym posiadaczem w dobrej wierze (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 108/91, OSNC 1992/4/48). Z uwagi na treść art. 245 § 2 zd. 2 k.c., przewidującego formę aktu notarialnego dla oświadczenia właściciela nieruchomości ustanawiającego ograniczone prawo rzeczowe, takie ujęcie wykluczałoby dobrą wiarę posiadacza, który nie był adresatem oświadczenia złożonego w takiej formie.

Przydatność obu tych koncepcji nie może być z góry kwestionowana, zaś w procesie wykładni pojęcia „dobra wiara” każdorazowo należy mieć na względzie przede wszystkim rodzaj stosunku prawnego, na gruncie którego jest ono rozpatrywane.

W ocenie Sądu to pierwszy z przytoczonych poglądów jest prawidłowy przy ocenie skutków posiadania przez przedsiębiorstwo państwowe nieruchomości Skarbu Państwa, na których posadowione są urządzenia należące do tego przedsiębiorstwa. Należy mieć bowiem na uwadze specyfikę transformacji ustrojowej, jaka miała miejsce na początku lat 90-tych XX wieku. Wolą ustawodawcy w tym okresie była prywatyzacja mienia państwowego, przy czym w momencie uwłaszczania przedsiębiorstw państwowych nie rozważono wszystkich możliwych skutków tego procesu dla obrotu cywilnoprawnego.

Stosowanie w tych okolicznościach klasycznej koncepcji oceny dobrej czy złej wiary posiadacza jest nieadekwatne do sytuacji przedsiębiorstw państwowych, które wchodziły w posiadanie służebności gruntowych o treści odpowiadającej służebności przesyłu w warunkach procesu przekształceń gospodarczych.

Takie zapatrywanie wyrażono też w najnowszym orzecznictwie. Stwierdzono m. in., że przedsiębiorstwo państwowe, które nabyło z mocy prawa - na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. 1991 r., Nr 2, poz. 6) - własność urządzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomości Skarbu Państwa, może być uznane za posiadacza w dobrej wierze służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu (tak uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 81/18).

Osoby reprezentujące przedsiębiorstwo państwowe w chwili objęcia służebności w posiadanie wiedziały, że urządzenia będące jego własnością znajdują się na gruncie Skarbu Państwa. Korzystanie z nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności odbywało się w tych samych granicach, jak przed dokonaniem w 1991 r. uwłaszczeniem przedsiębiorstw. Dodać należy, że w ten sposób realizowane były istotne cele publiczne, w postaci zaopatrzenia obywateli w energię elektryczną. W momencie objęcia nieruchomości w posiadanie Skarb Państwa nie miał więc jakiegokolwiek interesu w kwestionowaniu uprawnień przedsiębiorstwa państwowego w tym zakresie. Przedsiębiorstwo to mogło więc pozostawać w usprawiedliwionym przekonaniu, że nie narusza praw właściciela gruntu, choć nie dysponowało wyraźnym tytułem do korzystania z gruntu.

Zamiarem ustawodawcy, a więc pośrednio także Skarbu Państwa, było kompleksowe uregulowanie praw przedsiębiorstw państwowych do mienia znajdującego się w ich dyspozycji, tak by zapewnić im samodzielność gospodarczą przez stworzenie stabilnej podstawy majątkowej do ich funkcjonowania niezależnie od Skarbu Państwa.

Przedsiębiorstwo państwowe miało więc obiektywne podstawy do przyjęcia, że kwestia korzystania z urządzeń przesyłowych została również objęta uwłaszczeniem. Przeniesienie własności urządzeń przesyłowych byłoby dla takich przedsiębiorstw bez znaczenia w sytuacji, gdyby nie wiązał się z nim podstawowy atrybut prawa własności, tj. uprawnienie do korzystania z rzeczy zgodnie z jej społeczno-gospodarczym przeznaczeniem (art. 140 k.c.). Jego realizacja była zaś immanentnie związana z korzystaniem z nieruchomości Skarbu Państwa w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu.

Z powyższych względów należy uznać, że w niniejszej sprawie znajduje zastosowanie 20-letni termin określony w art. 172 § 1 k.c., który upłynął z dniem 7 stycznia 2011 r., w związku z czym podniesiony zarzut zasiedzenia jest zasadny. W związku z tym orzeczono jak w pkt I sentencji postanowienia.

W pkt II Sąd zasądził od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kwotę 480 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania, tj. kosztów zastępstwa procesowego przez profesjonalnego pełnomocnika będącego radcą prawnym (§ 5 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2018.265 t.j. z dnia 2018.01.30). Podstawę rozstrzygnięcia w tym przedmiocie stanowi art. 520 § 3 k.p.c., zgodnie z którym jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika.

Wnioskodawca pomimo podniesienia zarzutu zasiedzenia wszedł w spór z uczestnikiem, co w pełni uzasadnia obciążenie go obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania.

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2.(...),

3. (...)

S., (...)